

CSEH SÁNDOR

AKÁCFÁK ALATT (4)

(FOLYTATÁS)

A megtisztított soralján már javában folyt a pitykézés, amikor Fonosz, a legszemfülebb társunk elfütytyentette magát. Mindenki értett belőle – az úton lucernás szekér közeledik. A támadást hátulról kellett előkészíteni, mégpedig úgy, hogy mindenki egy akácfát választott ki magának fedezékül. Ahogy a szekér a közelbe ért, megindult az offenzíva. Most Laci sem maradt ki a buliból, Palinak segített minél több lucernát kiráncigálni a feltornyozott rakományból. Mire a kocsis a tetején át odakúszott, hogy ostorával közéljük csördítsen, jó nagy horpadás keletkezett a takarmányban. Hiába no, ezt a furcsa szokást mindenkinek be kellett tartani, mert ha nem, akkor megszólták volna az emberek a lustákat, az élheterleneket. Ez a kis izgalmas „munka” egészen jólesett a pitykézőknek, olyannyira, hogy kellemesen meg is éheztek. Mindegyik fiú beszaladt egy-egy kapitális méretű kenyérért. Valaki zsíros, a másik mézes, a harmadik finom szilvalekváros kenyeret evett. Miközben jóízűen nyelték a falatokat, Mózsinak szenzációs ötlete támadt. Ezt felemelt ujjával jelezte, de először le kellett darálnia a pofazacskóiban felhalmozódott eledelt.

– Na! – csettintett egyet a nyelvével. Kitaláltam, mit kéne csinálni. Menjünk halászni a Kis Tiszára! Ki van benne?

Ez a ragyogó vállalkozás senkinek sem volt ellenére.

– De hogy halászunk? – tette fel a fogas kérdést Pityu, senkinek nincs horgászfelszerelése, de még hálónk sincs.

Dugó megvakarta a feje búbját.

– Én meg Mózsi tudjuk. Igaz, Mózsi?

– Tudjuk – bölintott rá Mózsi. Egyszer már próbáltuk, de akkor mély volt a víz. Most könnyebb lenne, mert leapadt. Akinek van kasitája, szaladjon érte és máris indulunk. Sok kasita, hosszú háló!

Kasitának az ovális, domború fenekű vesszőkosarat hívták, amelyet a badalói cigányok fontak mesterien. Még hintának is lehetett használni. Pár percen belül összeverődött a lelkes halásznép és mindenki hozta magával a különböző

nagyságú kasitáját. A töltés túloldalán, a vízparton, egy jó tervet eszeltek ki. Mózsi nagy szakértője volt ennek a munkának, volt már tapasztalata.

– Álljatok sorba félkörben! – rendelkezett. A nagyobbak szélen, a kisebbek középen, a kasiták jól érjenek össze. Ha szólok, hogy „fel”, akkor mindenki egyszerre emelje fel a kasitáját, kapjátok ki belőle a halakat és hajítsátok a partra!

A halászok és a parton báméskodók nagy örömére megindult az izgalmas művelet. Vagy hét métert haladtak előre, amikor Mózsi elkiáltotta magát: „fel”! A kasiták felemelkedtek, de azokban bizony ebihalon és csikbogáron kívül nem volt más élőlény. A Laci kasitájába valami hosszú hernyószerűség került, a többiek azt mondták rá, hogy nadály. Következett a második, majd a harmadik nekifutás, a már egy-egy pirinyó ezüstös dévérkeszeg is ugrándozott az egyik kasita alján. Ahogy jobban és jobban zavarodott a hasig érő víz, annál eredményesebbek voltak a húzások. A Laci kasitájában is voltak nem egyszer gyönyörű aranyszínű kárászok, kövér kis pontyok, csikhalak, és uramfia, egy emeléskor egy nagy csukát is sikerült kihalásznia. A veszettül ficáncoló ragadozót hárman alig tudták megfogni, míg végül Dugó a kopoltyúja alá dugta az ujját, és ügyesen a partra dobta. Számtalanszor húzogatták a kasitákat, de amikor a víz teljesen olyanná vált, mint a tejeskávé, zsákmány egyre ritkábban, majd pedig egyáltalán nem akadt. Most következett a második felvonás. Dugó értette a dolgát. Mint mindenkinek, neki is pocsolás volt a teste a feje búbjáig. Elkiáltotta magát:

– Vigyétek ki a kasitákat, és gyertek velem! Figyeljete! Mibe fogadunk, hogy most mindjárt kézzel fogok egy halat!

A tó a sekélyebb részekben káka és sácsomókkal volt telenőve. Hason csúszva a habarékban, két kézzel körülfogta az egyik zöld sácsomó tövét és megtalálta, amit akart. Felemelt kézzel diadalmasan mutogatta a szép kárászt. A halak már nem láttak semmit a zavaros vízben, menekülniük sem volt hová, csak a sás és kákacsomók tövéhez. Lacinak nagyon megtetszett a halászatnak ez a formája, és még sok mindenféle halat penderített a partra, ahol voltak kisebb pulyák bőven, akik összegyűjtötték őket és gyönyörködtek bennük akár csak a kilenc halászban, mert az édesanyjuk sem ismerte volna fel őket a pocsolástól, legfeljebb a szemükről. Összegyűlt a szép zsákmány, s amikor már mindenki csak békát és ebihalat fogott a kákatöveken, kikecmergett a dagonyából a társaság. Ami azonban most következett, az nem volt mindennapi dolog. A szorgos halászok csak most vették észre rémülten, hogy a lábszárakon sűrűn, fekete nadályok csüngenek. Ezek a vérszívók észrevétlenül tapadtak rájuk és a letépé-

sük után elég erősen vérzett a szívás helye. Laci, aki ilyen szörnyűséget még nem látott, szégyen, nem szégyen, majdnem sírva fakadt. Az idősebbek szerencsére tudták hogyan kell leválasztani a sikamlós férgeket, gyorsan sót hoztak és azt rájuk szórva, kevés vérzéssel elengedték az áldozatukat.

– Lássátok, most már megjavulunk – okoskodott Dugó, mert azt mondják a vénasszonyok, hogy ezek kiszívják a rossz vért. A halak látványa feledtette velük a kellemetlenségeket. Maguk sem hitték, hogy ilyen sikeres lesz a közös halászat. Kilenc csomóba válogatták vegyesen a zsákmányt, majd pedig a szokásos nyílhúzás döntötte el az első választól sorrendjét. A ceremónia végén, lehetett cserélni is egymással. Laci jó nagycsomó csíkhalt, kárászt és törpeharcsát cserélt Palival öt csukára és két sügérre.

Pocsolyaszagúan, vérző lábbal, de boldogan tért haza Laci, az anyjának nem nagy öröme.

– Szerencsére apád nincs itthon – mondta elszörnyedve, másképp elverne. Hogy tehetél ilyet? Mindenféle betegséget elkaphatsz! Gyorsan fűrődj meg a bádóg teknőben, amíg haza nem jön!

Az ebédre kiszültek a tojásban, lisztben hempergetett halak. Ilyen jóízű ebédben később soha nem volt része, az első halfogás élménye és a hal íze felejthetlenné vált. Mire megérkezett az apja Beregszászból, a cseh gyártmányú Achilles „gépén”, ahogyan azt ő nevezte, Laci már tisztán megfűrődve állott előtte, s csak most derült ki, hogy az a nap valójában az ő születésnapja volt. Egy nagy kék-piros színű gumilabdát kapott ajándékba. Ez volt már régen a szíve vágya, ennél szebb és jobb ajándékról nem is álmodott soha. Persze a szülei hozzátették: Bár nem nagyon érdemled meg, de abban a reményben, hogy jobb magaviseletű leszel, hát így talán indokolt a jutalom. Nagy volt tehát az öröm és annak is nem kevésbé örült, hogy a szüleinek és a két nővérének is nagyon ízlettek a csukák. Az édességek, amiket még kapott, nem nagyon érdekelték, mert csak az járt az eszében, hogyan kellene kipróbálni minél hamarabb az új labdáját egy jó kis meccsen. A futballozni vágyók csapata ott ácsorgott a gyülekezési helyen, Paliék előtt. A két csapatkapitány szokás szerint felváltva válogatta a játékosokat tudásuk alapján. Az új labda felavatására a „paplak” udvarát szemelték ki, amelyet az egyháztól vettek el a háború után, hanem iskolai osztályokat rendeztek be a termeiben. Nagyszerű egyenletes, fák nélküli terület volt ez az udvar, csak az volt a baja, hogy először is vigyázni kellett az ablakokra, másodsor a labda átrepülhetett a szomszédok udvarába és harmadszor, ami elég fontos szempontnak számított, itt nem volt közönség, mint ahogyan a soralján. A hosszú, vékony lábú Pali a cselek mestere volt. Irányításá-

val, öt gólkülönbséggel vezetett a csapat, amelynek Laci is tagja volt. A labda nagyon jól bevált, csak lapos passzokkal kellett akadályozni, hogy ne pattogjon túl nagyokat. Kapufák helyett lerakott kövek határolták a gólvonal két végét, vagyis a kapufákat. Emiatt gyakran estek viták a gólokat illetően. A kitűnő meccs vége felé sajnos váratlanul bekövetkezett a szerencsétlenség. Az egyik előreadást Pityu túl keményen küldte a bütyökkel a kapu felé, s a vadonatúj gumilabda találkozott a kovácsoltvas kerítés egyik tüskéjével. Ezzel a „találkával” a születésnap ajándék be is fejezte rövid és rugalmas életét. Háromszor megfordult a vastüskén és egy szisszenéssel kiadta a lelkét. A mérkőzést azért persze be kellett fejezni kiharadt labdával is.

Domcsi kutya nyűszített örömeiben, hogy a rossza labdával most már ő játszhatott, Laci pedig ily módon nyugodtan rákenhette az ügyet a házörzőre, hiszen úgysem beszél. A felnőtteket azonban nem lehetett ilyen könnyen becsapni, ezt Laci szomorúan tudomásul vette és nagyon elkeseredett azon a kijelentésen, hogy: „nem csak anyagi okokból, de a hazugság miatt is, új labdáról ne is álmodjon”. Hát igen – könnyű azt mondani, hogy ne is álmodjon! Megpróbálta volna rongyokkal kitömni a kiharadt labdát, hátha még lehet vele legalább a kerítést rugdosni, de ezt a tervét egy váratlan esemény zavarta meg. Egy tanító kolléga jött a szüleihez vendégségbe és ez éppen amiatt lett emlékezetes, mert ezen a napon kellett megejteni élete első önálló bolti vásárlását. Mivel a vendéget illő volt fogadni, de a kenyér is fogytán volt, az anyja a kezébe nyomott két kenyérré való kopekját.

– Eredj fiam – mondja neki –, most vendégünk van, neked kell beállani a kenyérsorba.

Laci vegyes érzelmekkel, egy kis félelemmel, de némi büszkeséggel elindult a koperába. A pénzt úgy szorította a markában, ahogyan csak bírta. Kis idő múlva áttette a másik markába, hogy ott ismét görcsös pártfogásába vegye. A bolt bejáratánál, a szépszámú mindenféle korosztályú és nemű kedves fogyasztó úgy szórakoztatta egymást, hogy egy-egy váratlan pillanatban egymás elé furakodtak, majd heves viták közepette, szemtanukat keresve, bizonygatták a „törvényes” sorbéli helyüket. Laci érdekesnek találta ezt a játékot és úgy gondolta, ezt a soralján is lehetne játszani. Közben az ő kivételével mindenki beszélt, karattyolt szünet nélkül, hogy józú pletykálkodással adjanak tartalmat a hosszú perceknek. Nagyböndő a badalói leányanyákat számolgatta Tilka nényével, majd megvitatták Vászja milicista esetét az óvnővel, miközben le sem vették a szemüket Nagyszemű Szilvárról, aki úgy magasodott előttük, mint egy hegycsúcs. Tilka nényye,

a kis töpörödött, fiatalon megözvegyült matrónából vált bányarém nem is hagyta ezt szó nélkül és elégedetlenségének adott hangot.

– Te, Imre, te – úgy megnőttél itt előttünk, mint a bolondgomba, pedig hát utánunk jöttél, oszt mégis előttünk vagy! He?

Az óriás hallgatott, de azért a fejét kissé félrefordította, hogy minden szó a fülébe jusson. Nagyböndő még a barátnőjénél is túltett az intrikák dolgában és úgy gondolta, hogyha már beleharapunk a szilvába, együk is meg. Karjait keresztbefonta a mozdonyyszerű hasán és gúnyosan felsóhajtott.

– Én mondom neked, te Tilka, hogy nem is ember az, aki nem iszik. Az én uram, nyugodjon, mindig azt mondta, azért iszik, hogy ne felejtse el, melyik volt az utolsó pohár.

– A hát! – helyeselt Tilka. Én meg azt mondom, bolond ember az, aki nagyon szereti a feleségét!

Nagyszemű Szilva, aki tudta, hogy e gonosz szavaknak ő a céltáblája, s érezte, hogy a kígyómarás már csak pillanatok kérdése, vörös arccal és kidülledt szemekkel bámulta ladiknagyságú csizmáit. A sziszegés egyre fenyegetőbbé vált, majd dőfték a méregfogak. Nagyböndő úgy csapott le, mint a villám.

– Pedig hát az az asszony csalja meg a leghamarabb az urát, akit a legjobban szeretnek!

Nagyszemű Szilvánál betelt a pohár – az utolsó. Lassan megfordult és a vasgyúró ujjak megragadták a két fekete holló nyakán a kendőt.

– Itt fogtok állni előttem! – parancsolta fojtott hangon, de ha meg mertek nyikkanni, úgy megszorítom a nyakatokat, hogy több kenyeret már nem esztek!

A banyák csak színlelték, hogy megszeppentek, mert tudták, hogy ez az ember a légynek sem árt.

Most hirtelen mindenki elhallgatott. A Felvég felől egy autó motorzaja hallatszott. Ahogyan közeledett, az arcok egyre jobban felderültek, az ajkak elnémultak és ostrom előtti csend állott be. Megkezdődött a sor rendezése. Izgatott kiáltások figyelmeztettek: „mindenki szorosan simuljon egymáshoz, vállakat előre, feneküket hátra, könyököket kifordítani, rendületlenül fokozni az előreirányuló nyomást, védeni a sort az oldalról ostromlókról.” Laci nem számított semmi jóra. A hátulról jövő prés olyan keményen nyomta a mellét, hogy nem bírta lélegezni. Rádásul az élelmes soron kívül állók mindig a gyenge pontokon indítottak támadást, mint a várostromnál. Így egy fiatalasszony már be is nyújtotta a karját a fiú orra elé félreérthetetlen szándékkal, a barátnője pedig gonosz szemekkel leste az alkalmat, mikor kerülhet ő sorra. Egy öregember, aki Laci háta mögött lihegett, erősen biztatta:

– Harapd meg, fiam! Ne engedd magad elé!
– Nem vagyok kuty... – akarta mondani Laci, de az utolsó hangot már nem bírta kimondani, mert a nő könyöke torkának feszült.

Valahonnan gyereksírás hallatszott, majd hangok: „miért kell a pulyát kenyérsorba hozni, meg akarják öletni?” Laci túlbecsülte az erejét és elszántságát, úgyhogy fontolóra vette a harapást. Amikor már a menyecske a csípőjét is bevetve heves offenzívába lendült, száját kítátotta és a csorbacsik fogsorát belemélyesztette az erőszakos hölgy felsőkarjába. Csodák csodája, ekkor a hölgy bizonyára büntudatot érzett, mert méltatlankodás nélkül távozott a barátságatlan helyről és máshol próbálkozott befurakodni.

– Na látod! – mondta az öreg a háta mögött. Így kell ezt csinálni, ha élni akarsz!

További megpróbáltatások következtek. A kenyeret valahogy be is kellett hordani a boltba, azonban ez nem volt egyszerű feladat. Az elől állók nem voltak hajlandók elmozdulni az ajtó elől, mert fennállt annak a veszélye, hogy a prés nem fogadja vissza őket, és kenyér nélkül maradnak. A kirakodó munkásnak nem sok esélye volt hatvan emberrel szemben. Végül kemény kézitusa árán a fejek fölött, mégiscsak a helyére került a hön áhított kenyér. Elkezdődött a kenyérosztás. Az izgalom a tetőfokára hágott, mert mindenki a saját testi erejének a fitogtatásával volt elfoglalva. Laci hősielesen küzdve az ajtó elé tett asztalhoz érkezett, amelyet egy-egy lökés-hullám méterekkel beljebb tolt. Meg is kapta a két fekete kenyeret, amit megköszönt szépen, ahogy otthon tanították.

– Hát a pénz hol van? – kérdezte az eladó.

Az ám! – hol van a pénz? Jó volna azt tudni. Mind a két marka üres volt. A megnyomorgatott fiú mélyen elpirult és a hirtelen soktól szédülni kezdett. Nagy szerencséjére, a háta mögött álló „oktató” mestere mentette meg a helyzetet.

– Itt van a pénz Imre, kifizetem én. Ismerem én ezt a fiút, a tanítóúrét, majd ü nekem megadja.

Hazafelé menet Laci mély gondolatokba merült: „Hogyha ilyen kegyetlen dolgok várnak rám a jövőben, akkor én bizony nem hagyom felnőni magamat. Felmászok a nagy nyárfára és onnan leugrok, akkor aztán már temethetnek. De hát akkor én többet nem futballozhatok! – döbönt rá hirtelen. Nem mehetek halászni és a kecskék farkát sem húzogathatom többé! Nem – mégsem mászok fel a fára, vagy ha fel is mászok, nem ugrok le.” Elmosolyodott, magához szorította a két vályogkenyeret, és megújult életkedvvel állapította meg, hogy éhes.

Nyár vége közeledett. A hőmérséklet olyan volt, mint amilyen ilyenkor szokásos. Sem forró, sem hűvös. Az eget fodros bárányfelhők díszítették. Az egyikük valóban olyan volt, mint egy heverésző bárány. Vén Bajusz a tornác lépcsőjén üldögélt és jó közérzettel nézegette a különös alakzatot. Kis idő múlva már ott látta a bárány mellett a juhászt, sőt a kutyáját is. Megtömte a pipáját, rágyújtott, miközben le sem vette a tekintetét a felhőkről, amelyekben olyan nagy gyönyörűségét lelte. A lépcső két szélénél jól megtermett olianderbokrok tették hangulatossá a régimódi ház tornácát, ágaikat sűrűn megrakodta rózsaszínű és fehér tölcsérvirágokkal a természet. Szelíd tiszai fuvallat vasárnapi ebéd szagát lopta el valamelyik szomszédból, s a bádogtetőn megnyikordult az öreg szélkakas. Egyet kondult a templomba hívó nagyharang, majd ünnepélyes bűgásával, mint egy láthatatlan köd, átitatta a levegőt a falu fölött. Az öregember erre várt. Vagy ötpercnyi járásra volt tőle az Isten háza, így hát nem sietősen, szuszogva felállt, leoldotta a tiszta kék ünnepi surcot és egy ronggyal még egyszer megszikkalta a kibokszolt csizmákat. Ahogy elindult, a tanító úr lépett ki a konyhából, éppen ebédet hozott ki a Domcsinak.

– Jöjjön templomba, tanító úr – invitálta kedélyesen Vén Bajusz.

A tanító úr csak bólogatott.

– Bár mehetnék Balog úr! – bár mehetnék! Sajnos nem tehetem. Ha elmennék, két lábbal rúgnának ki az állásomból. A tanfelügyelőségen így is sandán figyelgetnek a lágerviselt múltam és a gyenge orosz tudásom miatt.

– Amikor én jártam oskolába, pég vót hittanóra is a pulyáknak. Most is rájuk férne, mert ugyanám el vagynak kanászosodva.

– Így van – helyeselt a tanító. A magyarok alatt és a cseh időkben én is tanítottam hittant a gyerekeknek, de most pionírokat, ifjú leninistákat kell nevelni, és arra kell oktatni őket, hogy hitetlenek legyenek, higgyenek egy idegen orosz embernek, aki úgy véli, márpedig Isten nincs, és azt meri parancsolni, hogy továbbra se legyen.

Balog úr eltűnődött.

– Nem jól van e, tanító úr! Vajon mire fog e kimenni? Jóra nem! Akkor meg jöjjön délután a meccsre. A beregszászi „Kolhoznyik” fog játszani Badalóval barátságos mérkőzést. Valami borban fogadtak a miénkek velek, hogy legyőzik úköt.

– Lássa, oda még el is megyek a fiúval. Ha velem van, addig legalább nem kell attól félnem, hogy csibészségen törí a fejét.

Laci jól hallotta a felnőttek beszédét a nyitott ablakon át és már előre örült, kivételes szerencséjének, hogy ő az apjával meccsre mehet, akit a 6:3-mas magyar-angol mérkőzés után hirtelen elkezdett érdekelni a futball.